echo
informace o evropském výzkumu, vývoji a inovacích
TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR
4-5/2010
ISSN 1214-7982

ROZHOVOR S D. SCHRÖDEREM O ERC GRANTU I HMOTNOSTNÍ SPEKTROSKOPII

„…PŘÍLEŽITOSTI PRO MLADÉ VĚDCE ZAČÍT VLASTNÍ NEZÁVISLOU KARIÉRU NEJSOU V ČR IDEÁLNÍ. JE POTŘEBA VÍCE MOTIVOVAT MLADÉ VÝZKUMNÉ PRACOVNÍKY, ABY SE NEBÁLI REALIZOVAT VLASTNÍ VÝZKUMNOU KARIÉRU. MUSÍTE MÍT SAMOSTATNÉ PUBLIKACE, BEZ PODÍLU ŠKOLITELE. MLADÍ VÝZKUMNÍ PRACOVNÍCI, KTEŘÍ U SVÉHO ŠKOLITELE ZŮSTÁVAJÍ DELŠÍ DOBU A NESTŘÍDAJÍ MÍSTA SVÉHO VĚDECKO-VÝZKUMNÉHO PŮSOBENÍ ČI NEZMĚNÍ PO ZÍSKÁNÍ Ph.D. TÉMA VÝZKUMU, NEMAJÍ V ERC ŠANCI.“

- Vize Evropského výzkumného prostoru v roce 2030
- Směrem k 8. rámcovému programu
- Zjednodušení provádění rámcových programů pro výzkum a příprava 8. RP
- JRC posiluje svou roli v ERA – Strategie 2010 - 2020
- Rozhovor s H. Nowotny o Evropské výzkumné radě

PŘÍLOHA
Účast ČR v 7. rámcovém programu výzkumu a vývoje EU a v programu EURATOM v období leden 2007 – leden 2010

Rozhovor

ROZHOVOR S D. SCHRÖDEREM O ERC GRANTU I HMOTNOSTNÍ SPEKTROSKOPII

Prof. Detlef Schröder je vedoucím výzkumného týmu v oblasti spektroskopie a fyzikální organické chemie Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR v Praze. Je jedním ze dvou držitelů ERC grantů pro zkušené výzkumné pracovníky (*ERC Advanced Grants*) v České republice. Jako vědec placený z veřejných prostředků považuje za svou povinnost komunikovat o vědě a jejích výsledcích s veřejností a dávat jí relevantní zpětnou vazbu. Požádali jsme ho, aby nás provedl světem hmotnostní spektrometrie a řekl nám o svém projektu a svých zkušenostech s ERC.

ECHO: Jste známý v oboru hmotnostní spektrometrie. Váš h-index je nyní 48, což je obdivuhodně vysoká hodnota. Co vás udělalo nezávislou vedoucí osobností a hráčem v oblasti hraničního výzkumu?

Schröder: To není jednoduchá otázka. Je to kontinuální vývoj mých výzkumných aktivit v kariéře od ukončení Ph.D. přes rozhodnutí věnovat se výzkumu, ať už v průmyslové či akademické sféře. Já jsem se rozhodl zůstat v akademické sféře. Pak začnete dělat výzkum a ten může a nemusí být úspěšný. Pokud se orientujete na úspěch, také ho dosáhnete. A někdy se ocitnete ve slepé uličce, kdy zjistíte, že sice děláte zajímavý výzkum, ale že nemá uplatnění či relevantní vědecký dopad. Myslím, že důležitou roli hrálo i to, že jsem se vždy snažil nahlížet na výzkumné problémy interdisciplinárně. Můj původní obor není hmotnostní spektrometrie, ale syntetická organická chemie. Mám také znalosti z oblasti technické chemie a při řešení konkrétního problému vždy usiluji o propojení těchto znalostí. Jinak samozřejmě nedělám výzkum kvůli svému h-indexu. Je to relativní číslo a jako takové je potřeba ho brát.

ECHO: ERC granty byly před třemi roky zavedeny jako nová komponenta pro financování hraničního výzkumu na světové úrovni. Určitě jste si mohl zažádat o řadu jiných grantů. Proč jste se rozhodl právě pro ERC grant?

Schröder: Samozřejmě kontinuálně sleduji nabídku grantů v ČR, Evropě i mimo ni.
Projekt ERC nepovažuji primárně za grant, i když se k němu váží podstatné finance, ale za uznání, ocenění. O ERC jsem věděl již ve fázích příprav a v momentu, kdy byla otevřena výzva, stáhl jsem si 80stránkový materiál, podal žádost a byl jsem úspěšný. Navíc jsem měl předchozí zkušenost v rámci akcí Marie Curie 6. RP, návrhu na tzv. „Marie Curie Excellence Grants“ (Granty pro vynikající výzkumné týmy), a to mi pomohlo, protože jsem věděl, jak takový grant vypadá, co je potřeba zmínit apod.

ECHO: Hlavní řešitelé ERC projektů většinou chtějí realizovat svůj výzkum ve “starých členských zemích EU”, jen málo hlavních řešitelů ze “starých členských zemí EU” chce výzkum provádět na hostitelských institucích v “nových členských zemích EU”. Proč jste si vybral právě Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i.?

Schröder: V Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR jsem působil už od r. 2006, tedy dva roky před podáním žádosti o ERC grant. Největších výsledků, což je 50% hodnocení grantu, jsem sice dosáhl v zahraničí. Nicméně v žádosti o ERC grant jsem mezi deseti vybranými publikacemi uvedl čtyři, které vznikly už v ČR, přestože neměly tak vysoký citační index, abych ukázal, že ČR je moje nové působiště, v němž vzniká kvalitní věda.

ECHO: Máte zkušenosti s výzkumem v několika zemích EU. Můžete zmínit některé rozdíly a specifika jednotlivých národních systémů VaV? Jaký je váš názor na české výzkumné prostředí – má nějaká typická specifika?

(dokončeni na straně 14)

Vážení čtenáři,

toto poprázdninové dvojčíslo ECHA přináší několik „věčně živých“ (tedy „evergreenových“) témat. Jelikož ECHO vychází bezprostředně před osmou výroční konferencí České dny pro evropský výzkum (CZEDER), na níž se vždy hovoří o účasti ČR v rámcovém programu, najdete v dodatku příslušnou hodnotící zprávu.

ECHO se především vrací k zásadnímu dokumentu formujícímu budoucnost Evropského výzkumného prostoru (ERA). Ten má svůj poradní výbor ERAB (ERA Board), který v r. 2009 vydal pod názvem „Připravujeme Evropu pro novou renesanci“ svou strategickou vizi ERA. Kdybychom historii vykládali jako řetězec příčin a jejich následků, bylo by na místě připomenout, že té původní, staré dobré renesanci, jejíž počátky spadají do 14. století, předcházel nebývalý rozkvět evropských učilišť - univerzit - ve 13. století. Často citovaný Šanghajský žebříček světových univerzit však dává tušit, že ta nová renesance bude mít nejspíše jinou příčinu. Zatímco sdělení o vizi, která sahá až do r. 2030, je přiměřeně rozsáhlé, v kratším příspěvku se ECHO též zmiňuje o výhledech 8. rámcového programu, jehož příprava už běží naplno.

Mezi „evergreenová“ témata patří nepochybně též agenda zjednodušení. Řešitelé evropských projektů si dlouhodobě stěžují, že financování projektů rámcového programu je příliš složité. DG Research námitky výzkumnické obce neodmítá, ba naopak je též dlouhodobě (od počátku 6. RP) řeší prostřednictvím cíleně ustavené struktury komisí a výborů, které se zabývají alternativami, jež by financování zjednodušily, aniž by ovšem vedly k rozporům s legislativou EU. ECHO informuje o aktuálním stavu této agendy. Zatímco české instituce jsou doma zmítané problémy, které přinesla metodika jejich institucionálního financování, evropský výzkum se potýká s problémy projektového financování. Daňový poplatník, který to vše platí, by mohl pojmout podezření, že společným jmenovatelem obtíží institucionálního a projektového financování je to, že v obou případech veřejnými prostředky oceňujeme aktivity, o jejichž hodnotě vlastně nemáme tušení.

Chci dále upozornit na příspěvek o Evropském patentovém úřadu. Už v jeho titulku se ale objevuje pochybnost, zda dochází k pokroku, který EU při budování této instituce tak nutně potřebuje.

Mezinárodní komparativní analýza účasti ČR v 7. RP vede ECHO k již opakované výzvě po zlepšení. Nejen, že v porovnání s 6. RP nedošlo v 7. RP ke zvýšení počtu účastí českých týmů na řešení projektů, ale finanční statistika ukazuje, že na zisk 1 € z rozpočtu 7. RP připadají v ČR mnohem vyšší hrubé domácí výdaje na VaV než v ostatních státech EU. Lze jen doufat, že cesta z těchto problémů nespočívá v tom, že ECHO přestane tyto statistiky uvádět.

Označovat ta stále se opakující témata jako „evergreenová“ je možná zavádějící eufemismus, ale zavádějící by byl též pasivní postoj k těmto tématům. Příklad aktivního postoje lze nalézt v rozhovoru ECHA s Helgou Nowotny, která vede Evropskou výzkumnou radu (ERC). H. Nowotny. říká, že kromě stávajících dvou typů grantů, jejichž prostřednictvím je podporován skutečně průlomový badatelský výzkum, hodlá ERC zavést financování aktivit, které by akcelerovaly užití výsledků tohoto výzkumu. Inspirující je i rozhovor ECHA s D. Schrödrem, který je úspěšným řešitelem grantu ERC.

VLADIMÍR ALBRECHT

ECHO

Informace o evropském výzkumu, vývoji a inovacích
ISSN 1214 - 7982
Tištěná verze ISSN 1214-7982, on-line verze ISSN 1214-8229
Evidenční číslo MK ČR E 15277

TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR

Vydavatel:
Technologické centrum AV ČR
Rozvojová 135, 165 02 Praha 6 – Suchdol
Tel. 234 006 100, fax 220 922 698
e-mail: tc@tc.cz

Vydávání je podporováno projektem OK 09002 MŠMT

REDAKČNÍ RADA:

Ing. Karel Aim, CSc.	kaim@icpf.cas.cz
RNDr. Vladimír Albrecht, CSc., předseda	albrecht@tc.cz
Ing. Miloš Hayer, CSc.	hayer@kav.cas.cz
Ing. František Hronek, CSc.	hronekf@volny.cz
RNDr. Miloš Chvojka, CSc.	chvojka@tc.cz
Prof. RNDr. Josef Jančář, CSc.	jancar@fch.vutbr.cz
Ing. Miroslav Janeček, CSc.	janecek@avo.cz
Ing. Karel Klusáček, CSc., MBA	klusacek@tc.cz

Redakce:
Ing. Břetislav Koč, tel.: 724 247 074, e-mail: echo@tc.cz

Tisk: Art D

Redakční uzávěrka: 20. 9. 2010

OBSAH

str. 2	**Rozhovor s D. Schröderem o ERC grantu i hmotnostní spektroskopii**
str. 3	**Editorial** Vladimír Albrecht
str. 4	**Vize Evropského výzkumného prostoru v roce 2030** Michal Pacvoň
str. 7	**Zjednodušení provádění rámcových programů pro výzkum a příprava 8. RP** Lenka Chvojková
str. 9	**Chystané změny Finančního nařízení EU a finanční pravidla projektů rámcových programů** Kateřina Rakušanová
str. 12	**Patent EU a evropský patentový soud – pokrok, nebo další stagnace?** Jana Vaňová
str. 13	**JRC posiluje svou roli v ERA – Strategie 2010 - 2020** Naďa Koníčková
str. 15	**Rozhovor s H. Nowotny o Evropské výzkumné radě**

PŘÍLOHA: Účast ČR v 7. rámcovém programu výzkumu a vývoje EU a v programu EURATOM v období leden 2007 – leden 2010

Vize Evropského výzkumného prostoru v roce 2030

ERAB (European Research Area Board) byl založen v prosinci 2007 jako poradní orgán EK pro realizaci Evropského výzkumného prostoru (ERA). ERAB má 22 členů, mezi nimiž najdeme zástupce univerzit, obchodu i průmyslu. Ve své práci navazuje na European Research Advisory Board (EURAB).

Na podzim loňského roku publikoval ERAB dokument „Příprava Evropy na novou renesanci. Strategický pohled na Evropský výzkumný prostor." Jedná se o vizi, která obsahuje analýzu základních problémů a potřeb, se kterými se EU bude muset vyrovnat, a seznam cílů, které by se Evropa měla snažit realizovat. Velmi ambiciózní dokument nicméně zůstává v abstraktní rovině a nezachází příliš do konkrétních detailů, vize je spíše podnětem k vytvoření dlouhodobé strategie rozvoje ERA.

Dokument vychází z předpokladu, že žijeme v době zásadní a hluboké změny, která se týká způsobu myšlení, života a mezilidských vztahů (...) stejně jako role a místa vědy. Takovou změnu lze snad připodobnit té, kterou evropská kultura procházela v období renesance (*„Preparing Europe for a New Renaissance", Luxembourg, Office for Official Publication of the European Communities, 2009, str. 6 – 8; k tomuto dokumentu se vztahují i další odkazy v tomto článku, dále Dokument*). Symptomy této změny jsou četné: změna geopolitické rovnováhy ve světě, změna klimatu, nové technologie, které úplně proměňují způsob života i práce, vyčerpávání surovinových zdrojů a vody a globální odpovědnost, která souvisí s výše zmíněnými body. Proměnou procházejí společnost, ekonomika, průmysl i lidské potřeby. Změnu charakterizuje nutnost „holistického myšlení" daná komplexní povahou problémů, kterým musíme čelit.

Tuto proměnu je třeba uchopit jako příležitost. Renesance je evokována jako období nebývalého rozkvětu vědy a celé společnosti. Novou renesanci však lze chápat ve dvojím smyslu: na jedné straně je zmiňována jako šance pro Evropu a rozvoj jejího výzkumu a v tomto smyslu se jedná o evropskou renesanci; na straně druhé tento prudký rozvoj výzkumu a vývoje přijde v každém případě a Evropa by si jej neměla nechat utéci a v tomto smyslu se jedná o světovou renesanci.

Hlavní problémy Evropy spatřuje vize v podfinancování výzkumných univerzit a jejich klesající kvalitě v mezinárodním porovnání, ve stále nedostatečné mobilitě výzkumníků (ta je brzděna administrativními překážkami a rozdílnými pravidly v různých státech EU), v nedostatečné velikosti a významu inovačních klastrů. Je také identifikován kulturní problém spočívající v negativním vnímání každého neúspěchu, s čímž je spojena neochota riskovat, což brzdí jak rozvoj spolupráce průmyslu a univerzit, tak ochotu k inovacím obecně. Evropa také nedokáže využít potenciálu talentovaných lidí zejména z nových členských států, k čemuž lze dodat, že i v mnoha zemích západní Evropy je cesta absolventů univerzit ke kariéře trnitá. V porovnání s jinými významnými mocnostmi (USA, Čína, Indie) trpí EU také velkou rozdrobeností financí, kdy EK poskytuje pouze 5% z celkových veřejných vydajů na výzkum a vývoj v EU, zatímco například v USA pokrývá federální rozpočet 93% těchto výdajů. Velkou bariérou je také byrokracie spojená s vedením výzkumných projektů. V tomto kontextu je zmiňována jako vzor Evropská výzkumná rada (ERC).

ERAB NABÍZÍ 6 ZÁKLADNÍCH PILÍŘŮ, NA KTERÝCH BY MĚL BÝT BUDOVÁN ERA BUDOUCNOSTI:

1. pilíř: sjednocený ERA

Je třeba pokračovat v odstraňování překážek mobility, aby se mohli zejména mladí výzkumníci volně přesunovat nejenom z jedné země do druhé, ale také z akademické do průmyslové sféry a naopak. ERAB navrhuje mimo jiné zavedení evropského doktorátu a dopracování evropského patentu. Postupně by se také měly navyšovat evropské výdaje do nevojenského výzkumu, které by v roce 2030 měly dosáhnout 10% veřejných investic do této sféry (*viz Dokument, str. 13*).

2. pilíř: ERA by se měl zaměřit na velké výzvy a přitom zahrnout společenské potřeby

Výzkum nových technologií odpovídajících na velké výzvy současnosti vyžaduje holistický přístup a spojení různých exaktních i společenskovědních disciplín. Pro takový druh výzkumu potřebujeme nové institucionální zázemí. Je třeba vytvořit nejen nový typ výzkumných ústavů a grantových agentur, ale i nový typ univerzity, kde by se výzkumník nezavíral v nepřístupných výšinách svého oboru, ale byl by vzděláván v multidisciplinárním prostředí, aby byl lépe vybaven pro řešení velkých výzev. ERAB očekává vytvoření nových univerzitních klastrů, které zaujmou vedoucí úlohu v řešení velkých výzev.
Zásadním se přitom jeví zapojení socioekonomických a humanitních věd, protože společenský dopad změny, kterou procházíme, je jen stěží dohlédnutelný a většina velkých výzev (klimatická změna, udržitelná energetika, vyčerpání surovin) má významnou společenskovědní dimenzi. Na řešení velkých výzev by se podle vize měla orientovat až třetina evropského nevojenského výzkumu a zapojit by se do něj mělo na 30% vědců (*viz Dokument, str. 16*).

3. pilíř: ERA založený na sdílení odpovědnosti mezi vědou, politikou a společností

S růstem veřejných i soukromých výdajů na výzkum poroste také jeho význam pro ekonomiku a kulturu. Mělo by také vzrůst společenské povědomí o vědě, výzkumu a nových technologiích a rizicích, která s sebou nesou. Věda a technologický pokrok, jež byly po větší část 20. století vnímány jako vrchol lidské civilizace a těšily se velké společenské úctě, se v posledních dekádách vzdálily od společnosti a od občanů, staly se nesrozumitelnými. Nové technologie nejsou nevinné, a nová „smlouva mezi společností a výzkumem" by proto měla zajistit výzkumným pracovníkům svobodu a nezávislost výměnou za jejich společenskou odpovědnost. Obraz „šíleného vědce" by měl zmizet v imináriu minulosti. Ke zmenšení propasti mezi vědou a společností by mělo přispět také vzdělávání výzkumníků v oblasti komunikace výzkumu a jeho výsledků.
Výzkum bude stále více potřebný i pro přípravu a realizaci politických rozhodnutí a budoucích scénářů. Na přípravě politik by se měli více podílet lidé s vědeckým zázemím. Pro realizaci těchto cílů ERAB navrhuje zavedení nezávislého hlavního vědeckého poradce, vzdělávání občanů, zavedení vědeckého etického kodexu a zvýšení výdajů na vysoké školy na trojnásobek, tj. na 3,3% HDP (*viz Dokument, str. 18*).

4. pilíř: ERA otevřených inovací

Evropa silně zaostává ve financování výzkumu ze soukromých zdrojů (1% HDP, zatímco v Japonsku je to 2,62%) a firmy nedostatečně investují do rozvoje nových technologií. Průmysl a univerzity spolupracují v Evropě mnohem méně než v jiných technologicky vyspělých regionech (USA, Japonsko a Čína). ERAB přichází s modelem „otevřené znalostní instituce", která by měla spojovat univerzitu, výzkumný ústav a zároveň být otevřená průmyslu i společnosti. K tomu je nutno změnit vědecké curiculum, které by mělo být jednak zaměřené na excelenci,

jednak by mělo být otevřené vědecké mobilitě nejen mezi zeměmi, ale také mezi univerzitami a sférami průmyslu, obchodu i politiky.
Pro zvýšení soukromých investic do výzkumu ERAB navrhuje strategii „otevřené inovace“: celý systém od nápadu až po uplatnění na trhu musí být otevřený všem hráčům. Pro uskutečnění tohoto cíle je třeba zdokonalit systém ochrany duševního vlastnictví, rozvinout inovační klastry a vyzkoušet nové podoby partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP): to znamená stimulovat poptávku po nejnovějších technologiích a zavést koherentní systém standardů, regulací a politik pro podporu spouštění nových technologií, které nelze snadno zavádět.
V roce 2030 by mělo jít na podporu VaV 5 % evropského HDP, z toho dvě třetiny by měly pocházet ze soukromých zdrojů. Měl by se ztrojnásobit objem rizikového kapitálu na realizaci prvních fází vývoje nových technologií. Všichni klíčoví hráči by měli podepsat chartu „otevřené inovace“ a měla by být zavedena evropská značka „otevřená znalostní instituce“ (*viz Dokument, str. 21*).

5. pilíř: ERA pro excelenci

Pozice Evropy v citovaných článcích i v žebříčku nejlepších univerzit setrvale upadá, klesá také počet evropských vědců oceněných Nobelovou cenou. Na jedné straně jde o logický vývoj daný expanzí špičkové vědy a techniky v jiných světových regionech, na straně druhé musí Evropa bojovat o co nejlepší pozici v nové globální situaci. Excelence by měla být lépe vyhledávána a efektivněji podporována i odměňována. ERC je krokem správným směrem. Grantové agentury potřebují nový a lepší model nezávislého řízení.
V budoucnosti by mělo podle ERAB jít 50 % finančních prostředků cílených EK na VaV na podporu tzv. hraničního výzkumu, jehož cílem je posunovat hranice lidského poznání. Evropa by měla vybudovat excelentní výzkumné univerzity a zvýšit zastoupení v žebříčku 20 nejlepších univerzit.

6. pilíř: soudržný ERA

Výkonnost výzkumu a vývoje se liší od jedné členské země ke druhé a tato nerovnováha se ještě zvýraznila s rozšířením EU. Strukturální fondy by měly být z velké míry využity k budování zázemí pro excelentní výzkum a technologický rozvoj v zaostalejších regionech Evropy. Podle ERAB by mělo být v roce 2030 využíváno 12 % celkového evropského rozpočtu na podporu výzkumu a 30 % rozpočtu strukturálních fondů by mělo být čerpáno na výzkum a technologie. Polovina evropské populace by měla v roce 2030 dosáhnout vysokoškolského vzdělání, což prakticky znamená zdvojnásobení vysokoškolsky vzdělané populace (*viz Dokument, str. 27*).
Některé cíle jsou v souladu s nedávno přijatou Strategií Evropa 2020, její cíle ale posunují dál: ze 3 % celkového evropského HDP investovaných do výzkumu a vývoje v roce 2020 by se v roce 2030 mělo stát 5 % a zatímco v roce 2020 by mělo mít vysokoškolský diplom 40 % evropské populace, v roce 2030 by to mělo být již 50 %. Ze současných priorit najdeme mezi cíli důraz na inovace, rozvoj inovačních klastrů, podporu PPP či odstranění překážek mobility vědců i nutnost překonání propasti mezi vědou a společností, a to zejména důrazem na zlepšení schopností vědců vysvětlovat a prezentovat dosažené výsledky.
Nový je naopak důraz na zmíněné velké výzvy a na jejich socio-ekonomický a humanitní rozměr. Pro budoucnost se jeví jako zásadní nutnost zakládat politická rozhodnutí na vědeckých studiích. Zajímavé jsou myšlenky otevřené znalostní instituce inovující dvě a půl století starou koncepci univerzity, charta „otevřené inovace“ nebo idea nezávislého vědeckého poradce. Přestože vize musí být ambiciózní, vzniká u mnoha cílů bohužel dojem, že se pohybujeme daleko za hranicemi utopie a že vize je v mnoha ohledech spíše zbožným přáním než realistickým plánem založeným na dobré znalosti aktuální situace a jejího možného vývoje. Některé milníky také vzbuzují dojem, že jsou diktovány spíše módní vlnou než hlubokou analýzou potřeb evropského VaV (50% zastoupení žen, 50 % populace s VŠ diplomem).

KONFERENCE „VIZE ERA 2030“

V souvislosti s dokumentem „Příprava Evropy na novou renesanci“ uspořádalo španělské předsednictví konferenci, jejímž cílem bylo povzbudit diskusi nad cíli dokumentu, jejich uskutečnitelností a nad možnostmi a způsoby jejich dosažení. Z množství otázek vyvstalo několik zásadních diskusních bodů.

Klesající atraktivnost Evropy

Evropa ztrácí své dlouhodobé pozice. Mezi dvaceti nejlepšími světovými univerzitami zastupují Evropu jen Oxford a Cambridge, v inovativnosti zaostává Evropa nejen za USA a Japonskem, nýbrž i za Čínou a Indií. S tím souvisí i to, že Evropa ztrácí své pozice i v žebříčku největších firem. Evropa je také méně atraktivní pro studenty z jiných regionů: zatímco před několika lety byla pro čínské studenty Evropa stejně atraktivní jako USA, dnes jich chce velká většina studovat v USA. Ředitel EIT Martin Schurmans dokonce konstatoval, že v mnoha oborech už Evropu v USA, Číně nebo Japonsku neberou příliš vážně a hlavní pozornost na sebe přitahuje výzkum v těchto zemích.

Nerealistické cíle

Připočteme-li k výše uvedeným problémům ještě stárnoucí populaci Evropy a v porovnání s Čínou nebo Indií velmi omezený demografický potenciál, vyvstává velmi zřetelně, že cíl stát v roce 2030 na špici světového výzkumu je velmi nerealistický. Evropa by neměla tříštit své úsilí všemi směry v honbě za zašlou slávou, ale měla by spíše realisticky zhodnotit své možnosti a vybrat si oblasti, kde je silná, a ty rozvíjet, např. zelené technologie a ICT (*příspěvek ředitele EIT Martina Schurmanse*).
Han Jianguo z čínské National Science Foundation označil celou strategii za příliš makroskopickou (zůstává na příliš abstraktní rovině), ambiciózní a optimistickou a některé cíle za nesplnitelné: například cíl 5 % HDP na VaV v roce 2030 se jeví jako přemrštěný zvláště poté, co si EU stanovila dosáhnout 3 % v roce 2010 a reálně přitom dosáhla pouze 1,9 %; Čína je v tomto směru daleko skromnější a plánuje pozvolný, postupný růst výdajů na VaV, který by měl v roce 2020 dosáhnout 2,5 %. Čína se ovšem může spoléhat na dlouhodobě vysoký růst HDP, který tuto hodnotu v reálných číslech podstatně zvyšuje. Za nesplnitelné označil také cíl investovat 3,3 % HDP na rozvoj vysokých škol či dosažení 50 % vysokoškolsky vzdělané populace.

Roztříštěnost financování

Velkou překážkou rozvoje evropského výzkumu a vývoje je roztříštěné financování. Patrick Cunningham, poradce irské vlády pro vědu, zdůraznil, že zatímco v USA je z federálního rozpočtu hrazeno 93 % veřejných výdajů na VaV, v Evropě činí centrálně rozdělovaná podpora výzkumu pouhých 5 % celkových veřejných výdajů na tuto oblast. To nutně vede k roztříštěnosti výzkumu, kde mnohdy národní zájmy převažují nad zájmy evropskými. Také na institucionální úrovni představuje regionální zakořeněnost často brzdu rozvoje univerzity nebo výzkumného ústavu.

Opominutí mezinárodního kontextu a mezinárodní spolupráce

Všichni mimoevropští řečníci na konferenci zdůrazňovali opominutí aspektu mezinárodní spolupráce – většina velkých výzev, o kterých vize mluví, představují globální témata, která v mnohém vyžadují globální přístup. VaV dnes už nelze vnímat regionálně, ty největší projekty vyžadují globální spolupráci a globální řešení. Han Jianguo tvrdí, že „lepší než ochranářská strategie je naučit se sdílet zdroje a potenciál", a zdůraznil, že pro Čínu je spolupráce s EU prioritou.

Neochota riskovat a byrokracie proti svobodě vědeckého ducha

Svobodný, tvůrčí duch potřebuje pro svou práci specifické podmínky, ba dokonce specifickou tvůrčí atmosféru: myšlenky přicházejí zřídkakdy po jedné, většinou se rodí po celých rojích, kdy jedna myšlenka plodí druhou, a dokonce v tomto procesu myšlenky snadno přeskakují z jednoho oboru do druhého. Daniel Zajfman z Izraele se zaměřil na faktory, které naopak tvůrčího ducha zabíjejí: v EU se jedná například o zažitou neochotu riskovat, o nesmyslné kvóty ve výzkumu (země, gender, vyhlašování témat), o strukturu institucí, která nedává výzkumníkům dostatek volnosti (větší volnost výzkumníků označil za hlavní přednost amerických univerzit v porovnání s evropskými) a zejména o byrokracii, která je v přímém protikladu k potřebám tvůrčího ducha. Kreativita je nesena hravostí a zvědavostí, všechna omezující pravidla, která se ji snaží spoutat, kreativitu ničí.

Excelence, či masový nárůst vysokoškolsky vzdělané populace?

Excelence vyžaduje cílený výběr a výchovu talentů, jejichž množství ve společnosti je relativně konstantní. Rozšíření vysokoškolského vzdělání na polovinu populace drobí prostředky na vysoké školy a vytváří nebezpečí nivelizace vysokoškolského vzdělání a pokles jeho kvality. Géniové potřebují jiný typ výchovy a vzdělávání, zdůraznila ředitelka EMBO Maria Lepina; přitom právě géniové jsou nositeli vědecké excelence. Vize ERA by se tak měla zaměřit především na vznik a podporu špičkových evropských vzdělávacích a výzkumných institucí.

Excelentní klastry proti soudržnosti regionů?

Cíl dosáhnout excelence se v rozporu s předpoklady vize neslučuje se soudržností ERA. Špičkové instituce nebo inovační klastry mají tendenci se kumulovat ve vyspělých regionech. Snaha o jejich rozprostření po celém ERA může vést k nivelizaci: dnes v Evropě působí přes 2000 inovačních klastrů, většina z nich je však příliš malá na to, aby hrála významnější roli. Evropa potřebuje silné, ne rozdrobené klastry. Špičkové instituce nemohou být v každé členské zemi; potřebujeme však, aby tyto instituce vychovávaly špičkové lidi ze všech členských zemí.

Diskuse musí pokračovat

V řadě příspěvků se také objevilo téma, zda je EU schopná a zda má dostatek politické podpory k realizaci tak ambiciózní strategie. Francisko Belli ze Siemensu zdůraznil, že když se nepodařilo realizovat cíl Lisabonské strategie pro výdaje na VaV, měla by se EU zasadit o to, aby se situace neopakovala, aby práce na rozvoji ERA nepřišla vniveč a aby si EK zachovala svůj kredit. Předložená strategie je zatím pouze podnětem k širší diskusi a v mnoha směrech potřebuje doladit, otázka dostatečně silného mandátu EK od členských států se však ukazuje jako zásadní podmínka její realizace. Klást si vysoké cíle je nutným předpokladem rozvoje, pokud však jsou zřetelně nesplnitelné a nerealistické, mohou v důsledku vést k sebepodceňování a rezignaci. Evropa proto potřebuje jasnou, realistickou strategii rozvoje ERA založenou na důkladné analýze a podpořenou aplikačním plánem s jasně stanovenými, ověřitelnými a dosažitelnými cíli.

MICHAL PACVOŇ,
TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,
PACVON@TC.CZ

Robert-Jan Smits - nový ředitel Generálního ředitelství pro výzkum

Holanďan Robert-Jan Smits se stal 1. července 2010 novým generálním ředitelem Generálního ředitelství (GŘ) pro výzkum (*Directorate General for Research*). Před svým nástupem na tuto pozici byl zástupcem generálního ředitele na GŘ pro Společné výzkumné středisko (*Directorate General for Joint Research Centre*), kde byl zodpovědný za programovou oblast, vztahy s klíčovými hráči, řízení zdrojů a dále za tři instituty Společného výzkumného střediska – Institut pro energie, Institut pro životní prostředí a udržitelný rozvoj a Institut pro perspektivní technologické studie.

Pozici na GŘ JRC předcházelo působení Roberta-Jana Smitse na GŘ pro výzkum, kde stál v čele Ředitelství B pro Evropský výzkumný prostor - Výzkumné programy a Kapacity. Zde měl na starosti záležitosti, jakými byly Společné programování, koordinace národních výzkumných programů, spolupráce s mezivládními organizacemi (EIROforum, EUREKA, COST), programy Výzkumné infrastruktury, Regiony znalostí, Výzkumný potenciál či vztahy s Evropskou investiční bankou. Během své kariéry na GŘ pro výzkum se také věnoval právním otázkám, malým a středním podnikům, stál u zrodu Evropské výzkumné rady (ERC) a konceptu evropských technologických platforem i jejich přerodu ve společné technologické iniciativy.

Robert-Jan Smits se narodil v roce 1958. Vystudoval Utrechtskou univerzitu v Nizozemsku, Institut Universitaire d'Hautes Etudes Internationales ve Švýcarsku a Fletcher School of Law & Diplomacy ve Spojených státech amerických. Na pozici generálního ředitele GŘ pro výzkum vystřídal Robert-Jan Smits Španěla José Manuela Silva Rodrígueze. Ten se stal jeho nejvyšším poradcem.

K 1. září 2010 proběhla na GŘ pro výzkum menší reorganizace, nové organizační schéma je k dispozici na *http://ec.europa.eu/research/dgs/pdf/organisation_en.pdf#view=fit&pagemode=none*.
Změny proběhly také na GŘ pro podnikání, kde bylo vytvořeno nové ředitelství pro průmyslové inovace (k dispozici na *http://ec.europa.eu/enterprise/dg/files/org_chart_en.pdf*).

LENKA HAVLÍČKOVÁ,
TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,
HAVLICKOVA@TC.CZ

Směrem k 8. rámcovému programu

Stejně jako se před několika lety se značným předstihem začalo hovořit o 7. rámcovém programu (7. RP), již dnes běží velmi aktivně diskuse o blížícím se 8. RP. Značný předstih je však jen zdánlivý, neboť příprava rámcového programu vyžaduje mnoho kroků, které musí být provedeny a pak schváleny různými instancemi EU. Připomeňme, že 7. RP byl zahájen v roce 2007 (resp. formálně ještě v r. 2006) a má být ukončen v r. 2013. Nejpozději od r. 2014 se tedy očekává spuštění 8. RP. Harmonogram jeho přípravy vypadá následovně:

2010 – zahájení přípravy 8. RP; **2011** – komunikace EK / orientační dokument k 8. RP; **2011/2012** – návrh 8. RP; **2012** – projednání 8. RP Evropským parlamentem; **2012/2013** – projednání 8. RP Evropskou radou; **2013** – schválení 8. RP; **1. 1. 2014** – začátek 8. RP

Blížící se 8. RP bude výrazně ovlivněn strategickými dokumenty rozvoje EU na další léta. Zejména se jedná o implementaci cílů strategické vize Evropa 2020 a s ní spojeném konceptu Inovační unie a dalšími dokumenty. Cíle Evropa 2020 se již nyní promítly do pracovních programů jednotlivých priorit 7. RP. Připomeňme také, že 8. RP bude připraven pod novou smlouvou o EU (Lisabonská smlouva, vstoupila v platnost 1. 12. 2009), ačkoliv články týkající se výzkumu se nezměnily. Základem pro rozpočet 8. RP bude již připravovaný finanční rámec pro léta 2014 - 2020.

V současné době také intenzivně běží na evropské úrovni proces zjednodušování RP, který se může dotknout ještě 7. RP, ale pokládá i koncepční otázky, které by mohly výrazně ovlivnit podobu 8. RP. Jak se zdá, mezi největší výzvu patří možnost hodnocení projektů RP založeného nikoliv na finančních výkazech (*cost-based*), ale na výsledcích (*result-based funding / science based / output based*). Nicméně jsou diskutovány i drobnější záležitosti, které však mohou značně ulevit účastníkům, ať už je to zavedení DPH jako uznatelný výdaj nebo vůbec širší chápání účetních principů. Zjednodušování RP se v tomto čísle časopisu ECHO věnuje následující článek L. Chvojkové. Proces zjednodušení nabírá na intenzitě tento podzim, neboť je jednou z priorit belgického předsednictví v Radě EU.

Podobu 8. RP tedy budou ovlivňovat nejen dosavadní zkušenosti s RP a obecné strategické dokumenty, ale především sílící tlak na inovace a efektivnější propojení výzkumu a inovací (připravuje se dokument Research and Innovation Plan), což do diskusí vnáší otázku o budoucích vztazích 8. RP, Rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovace (CIP), ale i synergií s dalšími existujícími fondy, které se dotýkají výzkumu (např. strukturální fondy). 8. RP by měl také reagovat na stávající dlouhodobé stimuly, jako jsou další rozvoj a implementace Evropského výzkumného prostoru, podpora mobility a základní výzkum na hranici lidského poznání (projekty specifického programu Myšlenky pod vedením Evropské výzkumné rady). V neposlední řadě zmiňme také tendence vedoucí ke Společnému programování nebo aktivity partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP), jako společné technologické iniciativy (JTI), a také Lundskou deklarací definovanou potřebu řešení velkých výzev (Grand Challenges).

Jak je vidět, 8. RP nebo alespoň diskuse o něm, dostávají velmi široký rozsah, zdaleka přesahující agendu Generálního ředitelství pro výzkum (DG Research), které bylo doposud hlavním aktérem v RP. Proto vzniká řídicí skupina pro RP, která by měla zajistit jak potřebnou komunikaci mezi příslušnými generálními ředitelstvími, tak integraci priorit Evropy 2020 a dalších výzev, a to již do 7. RP. Pro 8. RP bude ustaven pod DG Research přípravný výbor 8. RP s předsedou Wolfgangem Burtscherem (zástupce generálního ředitele), který bude zřizovat skupiny pro specifické aspekty přípravy 8. RP (struktura RP, nástroje, analýza dopadu, zjednodušování apod.).

K přípravě 8. RP se už nyní vyjadřují jednotlivé státy, silné výzkumné instituce a různá sdružení působící v oblasti výzkumu. Stanovisko k základním rysům 8. RP jako jedna z prvních zformulovala německá vláda, která požaduje důraz právě především na inovace, velké výzvy nebo vytvoření specifického programu klíčových technologií (*Key Technologies*) či posílení ERC. Další postoje či první náznaky vydaly Liga evropských výzkumných univerzit (LERU), Helmholtzova asociace německých výzkumných institucí, organizace EUCAR působící v automobilovém průmyslu nebo finská grantová agentura TEKES a další. Jejich seznam i s odkazy na texty jsou k dispozici na stránkách České styčné kanceláře pro Evropský výzkum (*http://www.czelo.cz/fp8-preparation/*).

V ČR je připravován taktéž poziční dokument k 8. RP, a to pod Výborem pro Evropský výzkumný prostor MŠMT (VERA), o kterém ECHO informovalo v předcházejícím čísle. Tento dokument by měl vycházet jak z analytických podkladů, tak z názorů a konzultací s aktéry českého výzkumného a inovačního prostředí. ČR se takto bude snažit vývoj 8. RP ovlivnit svým názorem, který bude respektovat vývoj v EU i národní zájmy, což zároveň rozšíří diskusi o prioritách v oblasti výzkumu a inovací v ČR. O přípravě 8. RP bude ECHO dále průběžně informovat.

LUCIE VAVŘÍKOVÁ, TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR, VAVRIKOVA@TC.CZ

Zjednodušení provádění rámcových programů pro výzkum a příprava 8. RP

Evropská komise (EK) v dubnu 2010 zveřejnila sdělení s názvem *„Zjednodušení provádění rámcových programů pro výzkum (Simplifying the Implementation of the Research Framework Programmes"* – COM (2010) 187). Obecným smyslem sdělení je zavést transparentnější a přitažlivější podmínky pro účast v rámcových programech (RP) s dopadem na implementaci 7. RP, především však na pravidla aktuálně připravovaného 8. RP. Dokument obsahuje návrhy, které by měly zajistit snížení administrativní zátěže související s realizací projektů a tak umožnit, aby se výzkumní pracovníci mohli plně soustředit na svou odbornou výzkumnou činnost, a nikoliv na „papírování". V následujícím textu bude po úvodním seznámení, ve kterém je věnována pozornost tomu, jak na problematiku reagovaly některé další instituce v Evropě, detailněji popsána struktura a obsah výše citovaného sdělení EK a přiblíženy konkrétní návrhy EK. Na závěr budou představeny aktivity v ČR a národní pozice k této problematice.

SITUACE V EVROPĚ

Zveřejnění dokumentu COM (2010) 187 předcházela **veřejná konzultace**. V období od července do září 2009 získala EK více než 294 pří-

spěvků od samotných účastníků projektů 7. RP, ale také od hodnotitelů, národních kontaktních pracovníků, členů programových výborů a členů poradních orgánů pro 7. RP. (Detailní informace a statistiky týkající se veřejné konzultace je možné najít v dokumentu EK *„Consultation of the European Commission on the simplification of the implementation of the EU Research Framework Programmes"*.) Přestože 7. RP přinesl v porovnání s předchozími programy řadu obecně uznávaných zjednodušení, ohlasy z konzultací poukazují na to, že je nutné ve zjednodušování dále pokračovat. Za významná již přijatá zjednodušení je možné považovat omezení předběžných kontrol finanční kapacity účastníků, snížení počtu průběžných finančních auditů (osvědčení o finančních výkazech), zavedení centrálního registru URF (zamezující opakované validaci existence subjektu při vícenásobné účasti v projektech 7. RP), zavedení možnosti předběžné (ex-ante) certifikace metodik průměrných osobních nákladů a nepřímých nákladů, zjednodušené podávání zpráv či postupnou optimalizaci IT nástrojů. Přesto je však příprava návrhů projektů 7. RP stále náročná, doby od podání návrhu projektu do udělení grantu a obdržení plateb jsou stále příliš dlouhé a administrativní zátěž při řízení projektů a účetnictví je nadměrná. Kromě toho chybovost zjištěná při následných (ex-post) finančních auditech je nadále velmi vysoká (zvláště u osobních a nepřímých nákladů). Další zjednodušování pravidel se tak jeví jako nevyhnutelné.

Na problém složité administrativy spojené s realizací projektu 7. RP upozorňuje také **veřejná iniciativa** *„Trust Researchers - A declaration to the attention of the European Council of Ministers and the Parliament"* (*www.trust-researchers.eu*), iniciovaná ředitelkou rakouské výzkumné agentury (FFG) Sabine Herlitschka, vedoucí expertní skupiny EK, která se podílela i na vypracování studie *„Impact of external project-based research funding on financial management in Universities"* (více k této studii viz ECHO 2/2009). K iniciativě se podpisy připojilo více než 13 500 lidí požadujících po evropských institucích podporu co nejrychlejšího zavedení administrativně jednodušších pravidel pro výzkumné programy v Evropě. Podle této petice by mělo být financování evropského výzkumu založeno na vzájemné důvěře a zodpovědném partnerství, mělo by dojít k omezení nadměrné byrokracie a zjednodušení těžkopádných finančních pravidel. K této aktivitě se svým podpisem připojilo i 319 účastníků z ČR. Petice byla v květnu 2010 předána belgickému ministrovi Benoît Cerexhe, současnému předsedovi Rady pro konkurenceschopnost EU. Ten ujistil, že „simplifikace" – zjednodušení unijních programů pro výzkum a inovace, tj. zjednodušení administrativních procedur a finančních kontrol, jsou **jednou z priorit belgického předsednictví v Radě EU**. Dosažené výsledky a závěry v této oblasti by měla Belgie předložit Radě EU v polovině října 2010.

Paralelně s aktivitami uvedenými výše představila EK v květnu 2010 dva dokumenty, které se dotýkají snah o zjednodušení provádění rámcových programů. Prvním je **návrh pravidelné tříleté revize finančního nařízení EU** (COM (2010) 260), v němž jsou některé návrhy na zjednodušení přeměněny v právní návrhy. Tento dokument doprovází **sdělení EK o přijatelném riziku výskytu chyb** s názvem *„Více či méně kontrol? Rovnováha mezi administrativními náklady a rizikem chyb"* (COM(2010) 261). Detailněji se oběma dokumentům věnuje následující článek K. Rakušanové.

STRUKTURA A OBSAH SDĚLENÍ COM (2010) 187

Samotné návrhy EK na zjednodušení provádění RP jsou v dokumentu COM (2010) 187 rozděleny do tří částí (okruhů): první okruh zahrnuje zlepšení a zjednodušení, která EK může provést v rámci současných pravidel (krátkodobá), druhý okruh se týká změn v pravidlech, ale stále v rámci současného modelu financování založeného na nákladech (*cost-based*), a třetí okruh navrhuje dalekosáhlejší změny směřující k financování projektů na základě dosažených výsledků (*result-based*) prostřednictvím pevných částek.

V prvním okruhu jsou popsány návrhy na praktická zlepšení, z nichž jsou již některá postupně implementována nyní nebo je možné zajistit jejich implementaci v brzké budoucnosti (tj. ještě v průběhu 7. RP). Jedná s o zdokonalování IT nástrojů a procesů tak, aby byly jednoduché a uživatelsky přívětivé a uplatnitelné pro veškeré aktivity související s realizací projektu (např. rozšíření současného *„Participant Portal"*). Zajištěno má být také automatické zveřejňování relevantních publikovatelných výsledků projektu či zdokonalování poskytování informací a průvodců EK relevantních pro úspěšnou implementaci projektů. Dále se jedná o jednotné uplatňování pravidel, tj. jejich jednotný výklad především s ohledem na finanční audity (*single audit approach*) a optimalizaci velikosti konsorcia (zejména s ohledem na jednodušší řízení menších konsorcií). EK v prvním okruhu také navrhuje možnost rozsáhlejšího využití cen jako jedné z forem financování projektů RP a slibuje realizovat pilotní akci. Opatření jmenovaná v prvním okruhu by měla vést především ke zkrácení doby od podání návrhu projektu do podpisu grantové dohody (*time-to-grant*) a obdržení plateb (*time-to-pay*).

Druhý okruh se zaměřuje na návrhy ke zjednodušení současného systému založeného na nákladech (tj. úpravu současných pravidel). Pozornost je věnována širšímu výkladu uznatelnosti nákladů s ohledem na různá národní a institucionální specifika (tj. širší pojetí obvyklých účetních postupů organizací) i možnosti rozsáhlejšího využití průměrných osobních nákladů. Dále by mělo dojít k omezení specifických pravidel (tj. snaha více využívat obecná pravidla). Jedná se např. o návrh na menší množství kombinací pro limity refundace, typy organizací a druhy činností v projektu a dále také snížení počtu metod pro vykazování nepřímých nákladů projektu. Součástí druhého okruhu je i návrh na úplné odstranění povinnosti otevírat pro projekt úročený účet a možnost většího využití pevných částek (lump sum). Opatření navržená v druhém okruhu by měla vést nejen k urychlení procesů, ale i ke snížení chybovosti při kontrole nákladů při finančních auditech.

Ve třetím okruhu představuje EK návrhy, které by mohly znamenat výrazné změny v pojetí financování RP, a to přechod od financování založeného na nákladech k financování založenému na výsledcích. Tento přístup by znamenal významný odklon kontrolní činnosti v projektech 8. RP od finanční k vědecko-technické stránce. Důsledkem by bylo snížení administrativní zátěže (včetně nároků na účetnictví) i potřeby předběžných a následných finančních kontrol na minimum. V dokumentu EK navrhuje 3 možné varianty implementace:

1. Pevné částky vázané na konkrétní projekt jako příspěvek na náklady projektu odhadnuté během hodnocení/vyjednávání o podmínkách grantové dohody a proplacené podle sjednaných výstupů/výsledků.
2. Uveřejnění výzev s předem stanovenými pevnými částkami na projekt v dané tematické oblasti a výběr těch návrhů, které slibují nejvyšší vědecký výstup za určenou pevnou částku.
3. Přístup na základě „ocenění" (high-trust award), s vysokou úrovní důvěry, který spočívá v rozdělení předem stanovených pevných částek na každý projekt bez další kontroly ze strany EK.

Většina variant navržených v druhém a třetím okruhu vyžaduje změny pravidel a jejich případná implementace je tak navázána na revizi finančního nařízení EU. Obecně je nutné si uvědomit, že výše formulované návrhy jsou opravdu pouze návrhy ze strany EK, a jak je v dokumentu COM (2010) 187 uvedeno, dalších zjednodušení je možné dosáhnout pouze s plným nasazením a politickou podporou ostatních institucí EU,

zejména Rady a Evropského parlamentu. EK tak vyzývá ostatní instituce, aby se zapojily do debaty a reagovaly na varianty navržené v tomto sdělení s cílem formovat budoucí financování výzkumu ze strany EU. Výsledky debaty budou následně začleněny do návrhu EK o stěžejní iniciativě **„Inovace v Unii" v rámci Strategie Evropa 2020** a do utváření příštích rámcových programů. V krátkodobějším horizontu by více možností zjednodušení mohlo vyplynout i z **průběžného hodnocení 7. RP** (*„FP7 Midterm Evaluation"*), které je v současné době připravováno skupinou nezávislých expertů jmenovaných EK a bude představeno v říjnu 2010.

SITUACE V ČR

Zveřejnění dokumentu EK s návrhy na zjednodušení provádění rámcových programů mělo za následek vydání řady národních či institucionálních pozic odrážejících jednotlivé návrhy. Svá stanoviska formulovaly například asociace EARMA, EUROHORCs, organizace EARTO, asociace LERU, uskupení vlámských výzkumných institucí, ale také české Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Česká národní pozice byla vypracována pracovním orgánem MŠMT (Výborem pro Evropský výzkumný prostor, VERA), na základě zkušeností vybraných expertů s implementací RP a zkušeností národních kontaktních pracovníků pro 7. RP pracujících v TC AV ČR. Dokument s názvem ***„Pozice ČR k dokumentu COM (2010) 187"*** byl zveřejněn a zaslán EK v září 2010. S cílem seznámit širší odbornou veřejnost s tímto dokumentem i současnou situací v Evropě a vyvolat diskuzi nad výhodami a nevýhodami navrhovaných zjednodušení uspořádalo TC AV ČR dne 17. září 2010 diskusní dopoledne na téma „Zjednodušení provádění rámcových programů pro výzkum (příprava 8. RP)".

Podle dokumentu české národní pozice by měla být základem pro zjednodušení RP stabilita, jednotná interpretace a harmonizace pravidel s programy, které s RP souvisejí. ČR prosazuje postoj, aby zavedení případných nových pravidel v 8. RP bylo jednorázové (ne postupné), a to současně se spuštěním 8. RP v roce 2014. Časté změny, nové výklady pravidel a neustále se obměňující příručky, požadavky a on-line systémy jsou pro účastníky matoucí. Do té doby by mělo dojít k zahájení procesu úprav potřebné legislativy (např. Finanční nařízení EU), aby byla zajištěna následná hladká implementace nových „zjednodušených" pravidel. Jak je uvedeno v dokumentu, ČR podporuje např. současnou snahu EK pokračovat ve zdokonalování IT nástrojů, vítá návrh týkající se širšího výkladu uznatelnosti nákladů, podporuje použití pouze jedné míry refundace pro všechny typy aktivit či odstranění povinnosti otevírat pro projekt úročený účet. Více informací od EK je požadováno např. k problematice jednotného uplatňování pravidel, rozsáhlejšího využívání cen či využití pevných částek, především s ohledem na osobní náklady. ČR naopak nesouhlasí s omezením pravomocí členských států v programových výborech 7. RP, využitím jedné míry refundace pro všechny typy organizací či použitím jedné pevné sazby jako jediné možnosti pro vykazování nepřímých nákladů v projektech RP. Dokument obsahuje také četná doporučení, jako např. ustavit databáze výsledků výzkumu a vývoje, zajistit předvídatelnost termínů pro zveřejňování a uzavírání výzev, nadále podporovat vytváření a aplikaci metodik pro sledování úplných nákladů projektů (*full costing*) či povolit DPH jako uznatelný náklad projektů.

Za nejpodstatnější změnu navrhovanou EK v dokumentu COM (2010) 187 považuje ČR okruh tři. Snahu zavést financování založené na výsledcích ČR oceňuje a podporuje veškeré další aktivity, které by poskytly více konkrétnějších informací k možnostem a způsobu aplikace takového systému pro RP. Zároveň je třeba si uvědomit, že zavedení nového systému vyžaduje dlouhodobější zevrubnou debatu a odpovědi na řadu otázek. ČR považuje za velice důležité, aby EK provedla důkladnou analýzu porovnání výhod a nevýhod současného systému založeného na nákladech se systémem založeným na výsledcích, jejímž výsledkem by měla být informace o tom, který systém se jeví jako efektivnější s ohledem na podporu excelentního výzkumu v Evropě i způsob čerpání veřejných finančních prostředků.

Národní pozice je publikována na stránkách MŠMT:
http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/zjednoduseni-administrativy-ramcovych-programu

LENKA CHVOJKOVÁ (LEPIČOVÁ),
TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,
CHVOJKOVA@TC.CZ

Chystané změny Finančního nařízení EU a finanční pravidla projektů rámcových programů

Finanční nařízení EU (angl. Financial Regulation, FR) je klíčový evropský právní dokument, který upravuje zacházení s rozpočtem EU, tedy s veškerými finančními prostředky (příjmovými a výdajovými), které EU spravuje. Legislativa EU vyžaduje, aby bylo FR pravidelně aktualizováno a upravováno podle nových potřeb EU (každé tři roky). Pro aktuální FR (Nařízení č. 1605/2002) probíhá v současné době proces druhé revize a v této souvislosti Evropská komise (DG Budget) připravila návrhy na změny stávajícího znění. Součástí FR jsou i tzv. implementační pravidla (angl. *Implementing Rules, IR*), která obsahují technická specifika a slouží k bližšímu vysvětlení a objasnění problematiky uvedené v článcích FR.

Z pohledu finančních ustanovení obsažených ve FR (a současně výkladu v IR) se jedná o komplexní dokument, který je (jakožto Nařízení) právně závazný pro všechny členské státy EU. Dokument respektuje zásady finančního managementu a zacházení s rozpočtem EU a je vždy považován za výchozí dokument pro další specifické právní akty.

V souvislosti s rámcovými programy EU (7. RP) je to právě FR, které definuje základní finanční pravidla těchto programů a principy poskytování a čerpání finančních prostředků na projekty ze společného rozpočtu EU.

Návrhy na změny FR a IR byly publikovány Evropskou komisí (EK) v květnu 2010 ve dvou dokumentech: COM (2010) 260, který představuje návrhy EK na změny v jednotlivých článcích FR, a COM (2010) 639, jenž obsahuje změny znění implementačních pravidel. Samotnému zveřejnění navrhovaných změn ve jmenovaných dokumentech předcházela na podzim roku 2009 veřejná konzultace, jejímž výsledkem bylo 235 příspěvků a návrhů od občanů, veřejných a soukromých institucí, státních orgánů a národních (regionálních) autorit na změny (viz *http://ec.europa.eu/budget/library/consultations/FRconsult2009/draft_report_en.pdf*). Základem pro tvorbu výše uvedených dokumentů byly výsledky veřejné konzultace i praktické zkušenosti jednotlivých oddělení EK s aplikací stávajících FR.

Paralelně s revizí FR a aktivitami souvisejícími s přípravou programů na období 2013 – 2020 probíhá na evropské úrovni další proces, jehož cílem je zjednodušení pravidel provádění rámcových programů EU pro výzkum, vývoj a inovace (tzv. proces simplifikace). Této problematice se detailně věnuje článek L. Chvojkové na str. 7 - 9 tohoto čísla časopisu ECHO. Obě oblasti (změny FR a zjednodušování rámcových programů) jsou v mnoha ohledech velice úzce propojeny a vzájemně na sobě závislé. Lze konstatovat, že přijetí navrhovaných změn ve FR bude mít významný dopad na vytváření pravidel pro nadcházející rámcový program (8. RP).

Proces schvalování revidovaného FR je legislativním procesem, kdy musí být změny navrhované EK postupně odsouhlaseny Evropským parlamentem a Radou. Očekává se, že by nové FR vstoupilo v platnost na konci roku 2011. Z předchozích zkušeností je však více než pravděpodobné, že bude schvalovací proces trvat déle. Dá se proto říci, že významně revidované FR ovlivní zejména 8. RP (od roku 2013), ale může se stejně tak dotknout i poslední fáze trvání 7. RP (do konce roku 2013).

NÁVRHY EK NA ZMĚNY FR – OBECNÝ ÚVOD

V následujícím textu jsou popsány změny FR navrhované EK, které se přímo dotýkají rámcových programů, a to 7. RP a 8. RP. Jak již bylo uvedeno výše, jedná se v současné době pouze o návrhy a závazné bude až konečné znění schválené příslušnými orgány EU.

V souvislosti s aktuálním ekonomickým vývojem, přijetím Lisabonské smlouvy a aplikací nových finančních nástrojů jsou navrhované změny chápány jako reforma hospodaření EU vedoucí k vyšší míře účelného a efektivního využívání veřejných prostředků spravovaných EU. Ve změnách se odráží cíle EK, a to zejména při uplatnění:
- větší flexibility při aplikování rozpočtových pravidel,
- přechodu na financování grantů na základě výsledků (*result-based*) ve snaze dosáhnout zjednodušení procesních požadavků ve prospěch příjemců a poskytovatele,
- zjednodušení při poskytování paušálních částek (tzv. *lump sums*),
- principu „zdravého" finančního managementu (tzv. *sound financial management)*,
- moderních přístupů k rizikům souvisejícím s poskytováním finančních prostředků tak, aby odrážely pravděpodobnost vzniku chyb v dané oblasti.

NÁVRHY EK NA ZMĚNY FR – VYBRANÉ OBLASTI S DOPADEM NA RP

V současném FR je obsaženo ustanovení (jedná se o článek 5 a 5a), které dává povinnost příjemci grantu přijmout na **úročený účet** (angl. *interest bearing bank account, IBBA*) tzv. předfinancování (angl. pre-financing - částka, kterou obdrží koordinátor nebo, pokud je jediný účastník projektu, tak tzv. monobeneficiary na svůj účet na začátku projektu, a slouží k udržení pozitivního cash-flow projektu). Výše předfinancování je přesně definovaná v grantové dohodě a v případě, že je vyšší než 50 tis. €, je stanovena povinnost vykázat úrok získaný z této částky EK, která o něj sníží nadcházející platbu. Toto ustanovení přináší řadě institucí i EK mnoho nepříjemností vyplývajících ze skutečnosti, že v některých členských státech není legislativně možné (nebo extrémně administrativně náročné), aby si vybrané instituce (např. univerzity nebo veřejné instituce) otevřely úročený účet. Podle navrhovaných změn FR by povinnost vykazovat EK úrok měla být tudíž upravena tak, aby nedocházelo k neúměrnému zatěžování účastníků a samotné EK, případně by měla být zcela odstraněna.

Dalším z návrhů na změnu je stanovení výše **tolerovaného rizika chyb** (angl. *tolerable risk of error, TRE*). Tato problematika je obsažena v čl. 28b FR. Jedná se o míru chyb, která představuje nesprávně (neoprávněně) poskytnuté finanční prostředky EU. V souladu s dodržováním zásad „zdravého" finančního managementu a přiměřenosti kontrol (náklady na kontroly v porovnání se zpětně získanými prostředky) se doporučuje, aby byla výše TRE upravena v závislosti na oblasti (politice), kterou EU finančně podporuje. Pro výzkumnou oblast je toto dobrá zpráva, protože úprava TRE by znamenala zvýšení důvěry v realizované transakce. Návrh EK spočívá v novém určení míry TRE pro oblast výzkumu, a to v rozmezí 2 – 5 % (stávající pevně stanovená 2 % se jeví jako příliš přísná).

Finanční aspekty grantů jsou obsaženy v článcích 108 – 120 FR, čemuž odpovídají články číslo 160 – 184 IR. V souladu s odstraněním zátěže související s administrací grantů a skutečností, že více než výsledky jsou nyní kontrolovány skutečné náklady s výsledky související, je navrhován posun k systému financování založenému na výsledcích. Z pohledu FR by se v této souvislosti také jednalo o zrušení maximální možné paušální částky, která by mohla být účastníkům poskytnuta (stávající limit je ve výši 25 tis. €), a o jasnou interpretaci termínů paušální částka, jednotková cena a pevná částka (angl. *lump sum, standard scale of unit* a *flat rate*), které by v souladu s navrhovanými změnami v čl. 109 FR nepodléhaly kontrolám ve smyslu toho, jaké skutečné náklady účastníkovi vznikly. V této souvislosti je naprosto nezbytné, aby EK přijala postupy a pravidla pro udělování paušálních částek, vyjma schémat s hodnotou příspěvku nižší než 50 tis. €.

Paralelně k těmto aktivitám by podle návrhů na změny FR mělo dojít k revizi stávajícího systému založeného na skutečných nákladech (angl. *real-cost regime*). Stejně by mělo dojít v novém FR k zakotvení pravidel a postupů pro tzv. extrapolaci (pokud je u příjemce během auditů v jednom projektu zjištěna systémová chyba v neprospěch EK, lze předpokládat, že stejná systémová chyba je i v jiných projektech příjemce, proto se provedou opatření, která povedou k náhradě neoprávněně čerpaných finančních prostředků Evropské komisi u všech dotčených projektů příjemce).

Ve změnách FR je navrženo oddělit ustanovení týkající se udělování ocenění (angl. *prizes*) tak, aby tato forma byla kompletně vyňata z procesu sledování výše nákladů souvisejících s podpořenou aktivitou. Tento krok je v souladu s principem ocenění, který spočívá v tom, že je hodnotiteli vybrán konkrétní projekt a konsorcium obdrží na jeho realizaci prostředky ve formě určité finanční částky. Další navrhované změny se týkají revize současných typů **finančních nástrojů EIB a EIF**, které jsou do značné míry specifické, a nelze je přirovnávat k poskytování služeb ani grantů. V neposlední řadě změny obsahují flexibilnější přístup **k řízení schémat partnerství veřejného a soukromého sektoru** (angl. *Public-private partnership, PPP*), kde jsou navrženy nové formy jejich řízení. Volba řízení by odpovídala potřebám PPP (unijní řídicí orgán, řídicí orgán složený výhradně ze zástupců soukromé sféry a kombinace obou).

V nadcházejících měsících bude probíhat nejen schvalovací proces navržených změn, ale také odborná diskuze na evropské úrovni, a to zejména ve schvalovacích orgánech (Evropský parlament a Rada EU). O dalším vývoji tohoto procesu a o konkrétních přijatých změnách vás bude ECHO informovat v příštích číslech.

KATEŘINA RAKUŠANOVÁ (SLAVÍKOVÁ),
TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,
RAKUSANOVA@TC.CZ

Digitální program pro Evropu

Digitální program pro Evropu (dále Digitální program) vyhlášený v květnu 2010 je součástí Strategie Evropa 2020 vyhlášené jako reakce na následky hospodářské krize. Jeho cílem je posílení hospodářského růstu v Evropě a zpřístupnění digitálních služeb všem. Digitální program definuje úlohu informačních a komunikačních technologií (ICT) při dosažení ambiciozních cílů EU do roku 2020 v hospodářské i sociální oblasti - zdůrazňuje zejména vytvoření jednotného digitálního trhu, rozvoj bezpečného internetu, vývoj vysokorychlostních sítí, standardizaci, interoperabilitu a úlohu ICT v bezpečné dopravě i snižování energetické náročnosti procesů i zařízení a v lepší zdravotní péči. Podpořen bude také rozvoj nových médií a zlepšena přístupnost elektronických služeb.

Využití potenciálu ICT je součástí cyklu, který lze zjednodušeně vyjádřit následovně: poptávka po přitažlivém a kvalitním digitálním obsahu a službách zvyšuje poptávku po kvalitním a rychlém přenosu dat. Poptávka vyvolá investice do rychlých sítí a jejich následné využití umožní další inovace jak v průmyslových technologiích a službách, tak i v sociální sféře od zdraví a vzdělávání po zábavu. Široké využívání nových řešení je však spjato s obavou lidí o soukromí a bezpečnost. Ačkoliv téměř polovina Evropanů používá internet každý den, třetina obyvatel Evropy internet nikdy nepoužila. Evropa zaostává za USA, Japonskem a dalšími zeměmi v investicích do výzkumu, budování vysokorychlostních sítí, ale i ve vzdělávání lidí v této oblasti, což brání masovému použití digitálních služeb.

Nový Digitální program pro Evropu identifikuje sedm základních překážek a ukazuje cestu k jejich řešení navržením sady klíčových opatření, která budou politicky podporována a promítnou se do konkrétních akcí a programů. Ve všech sedmi problematických oblastech byla navržena také legislativní opatření, jejichž rychlé přijetí a plnění jsou předpokladem k úspěchu programu.

Sedm oblastí Digitálního programu:
- vytvoření jednotného digitálního trhu,
- zlepšení interoperabilty a zavedení norem,
- zvýšení důvěry a bezpečnosti digitálních služeb,
- zlepšení přístupu k rychlému a superrychlému internetu,
- podpora výzkumu a inovací v ICT,
- zlepšení počítačové gramotnosti a dostupnosti služeb na internetu,
- použití ICT ve všech oblastech života, zejména ve snižování spotřeby energií, podpoře stárnoucí populace a pacientů, udržitelnosti životního prostředí a dopravy.

Je zřejmé, že uskutečnění Digitálního plánu pro Evropu se dotkne každého z nás v mnoha oblastech profesního i občanského života. Jednou ze sedmi aktivit plánu je právě podpora výzkumu a vývoje v oblasti ICT. Bylo opětovně konstatováno, že investice do výzkumu nejsou dostatečné. Veřejný sektor EU vynaloží na výzkumu a vývoj v oblasti ICT méně než 5,5 mld. € ročně, což je mnohem méně, než vynaloží konkurence. Nejsou v dostatečné míře využívány možnosti veřejných zakázek na inovace, výzkum a vývoj ke zlepšení kvality a výkonnosti veřejných služeb. Plán navrhuje posílení elektronické infrastruktury a vytvoření strategie pro tzv. *„cloud computing"* v oblasti vědy a veřejné správy. Podpoří se on-line zpřístupňování výsledků výzkumu financovaného z veřejných zdrojů po určité ochranné době (v závislosti na oboru), jak bylo vyzkoušeno pilotním projektem zahájeným v roce 2008. Dále bude rozvíjeno partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP) v investování do výzkumu a inovací nastartované v loňském roce jako jedna z aktivit 7. RP. V oblasti ICT bude podporováno šest typů PPP, mezi něž patří snižování energetické náročnosti výrobních procesů, „zelená auta", energetická efektivita budov a jejich komplexů i budování internetu budoucnosti s důrazem na vývoj a demonstraci otevřené platformy pro nové generace internetových aplikací a služeb. V příštím roce lze očekávat nové akce v oblasti eHealth a inteligentního osvětlení. Byla zahájena strategie pro zjednodušení přístupu k fondům EU pro výzkum a vývoj, zejména pro malé a střední podniky.

Členské státy EU by měly do roku 2020 zdvojnásobit výdaje na výzkum a vývoj na 11 mld. € ročně (včetně společných programů), a to způsobem, který vyvolá také zdvojnásobení výdajů na výzkum ze soukromých zdrojů na 70 mld. € ročně. Státy by měly podpořit i účast v pilotních projektech zajišťujících interoperabilitu v oblastech veřejného zájmu, které jsou podporovány programem CIP. Plné znění Digitálního programu pro Evropu včetně mnoha užitečných odkazů je k dispozici na internetových stránkách Evropské komise.

EVA HILLEROVÁ,
TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR, HILLEROVA@TC.CZ

Aktuální evropské dění v oblasti inovací

Inovace nabývají na významu nejen jako prostředek obnovení hospodářského růstu a cesta moderních ekonomik, ale i jako nezbytná součást problematiky výzkumu a vývoje. Připomeňme, že před časem přijala tento přídomek do svého názvu i Rada pro výzkum, vývoj a inovace a také vznikla Technologická agentura ČR, která rozvoj inovací podporuje. Otázce inovací a partnerství veřejného a soukromého sektoru se také věnovala jedna z pracovních skupin pro přípravu 8. RP Výboru pro Evropský výzkumný prostor (VERA). Její závěry a doporučení představí doprovodný workshop 8. českých dnů pro evropský výzkum, který se bude také věnovat otázce inovací.

INOVAČNÍ UNIE

Nejvýznamnějším strategicko-koncepčním dokumentem zaměřeným na oblast inovací (chápaných v širším kontextu) v EU je Strategie Evropa 2020 přijatá Evropskou radou v červnu tohoto roku. Strategie navazující na Lisabonskou strategii reaguje na současnou ekonomickou krizi a jejím cílem je vytvořit v EU udržitelnou ekonomiku vykazující vysokou úroveň zaměstnanosti, produktivity a sociální soudržnosti. Strategie Evropa 2020 současně předkládá sedm stěžejních iniciativ, z nichž jedna bude přímo zaměřena na oblast inovací (Inovační unie). Dle dosavadních informací by hlavním cílem Inovační unie mělo být zaměření současné výzkumné a inovační politiky na řešení aktuálních výzev (ať už společenských, hospodářských nebo v oblasti životního prostředí), kterým čelí dnešní společnost. V současné době existuje řada roztříštěných nástrojů na podporu výzkumu a inovací; nabídka jednotného rámce pro řešení společných problémů by měla být výsledkem existence Inovační unie. Kolem jednotlivých výzev by tak měla vzniknout tzv. evropská inovační partnerství (*European Innovation Partnerships, EIP*), která nebudou novými nástroji vznikajícími vedle těch stávajících, ale nabídnou podmínky

pro spojení hlavních aktérů, politik a aktivit na evropské i národní úrovni od výzkumu až po trh, se společnými cíli. Inspirací pro tato partnerství a příkladem dobré reorganizace existujících iniciativ je SET Plán (více viz ECHO 6/2009).

Pro práci na návrhu nové inovační politiky byla vytvořena skupina inovačních komisařů vedená komisařkou pro výzkum a inovace Máire Geoghegan-Quinn, do které jsou dále zapojeni komisaři zodpovědní za hospodářskou soutěž, dopravu, digitální agendu, průmysl a podnikání a energii. Výsledky jejich práce budou známy na podzim 2010.

INOVAČNÍ INDIKÁTOR

Na evropské úrovni v tuto chvíli běží diskuse o vytvoření doplňkového indikátoru vedle hlavního politického cíle ve výzkumu a vývoji (VaV), a to věnovat 3 % HDP na VaV. Tento doplňkový indikátor by měl odrážet a monitorovat intenzitu inovací směrem ke Strategii Evropa 2020. Pro monitorování Strategie Evropa 2020 jsou výzkum a inovace již brány jako nedílné součásti, v současné době vzniká také jednotný výkonností monitorovací soubor indikátorů *(Performance Scoreboard for Research and Innovation*). Tyto indikátory, které zahrnují jak klasické ukazatele, např. lidských zdrojů ve VaV nebo publikační a citační ukazatele, tak právě indikátory blízké inovacím, jako sledování high-tech odvětví nebo počty inovujících malých a středních podniků, poslouží ke sledování postupného vývoje oblasti výzkumu a inovací v čase u jednotlivých států EU.

Protože se však ukazatele inovací teprve ustavují a jsou předmětem diskusí, jmenovala M. Geoghegan-Quinn skupinu na vysoké úrovni pro měření inovací (*High-Level Panel for Measurement of Innovation*), které předsedá generální sekretář Evropské výzkumné rady Andreu Mas-Collell. Právě tato skupina bude mít hlavní poradní hlas pro stanovení onoho doplňkového indikátoru odrážejícího stav inovací ve členských státech.

Jak je vidět, posun k podpoře inovací je opravdu zásadní a ovlivňuje v delším časovém horizontu mnoho sfér dění jak v celé EU, tak i v jednotlivých státech. Doufejme, že očekávání vkládaná do připravované iniciativy Inovační unie budou naplněna, kritické zhodnocení však můžeme očekávat až za několik let.

LENKA HAVLÍČKOVÁ, LUCIE VAVŘÍKOVÁ,
TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,
HAVLICKOVA@TC.CZ, VAVRIKOVA@TC.CZ

Patent EU a evropský patentový soud – pokrok, nebo další stagnace?

V Evropské unii (EU) patentovou ochranu v současnosti poskytují národní patenty udělované členskými státy nebo tzv. evropské patenty udělované Evropským patentovým úřadem (EPO) podle Evropské patentové úmluvy (EPC). Když je udělen evropský patent, musí být validován v členských státech, kde se žádá o ochranu. Má-li být evropský patent validován na území členského státu, může vnitrostátní právo mj. vyžadovat, aby držitel patentu předložil překlad evropského patentu do úředního jazyka uvedeného členského státu. Současný patentový systém v EU, zejména pokud jde o požadavky na překlad, se tak vyznačuje velmi vysokými náklady a složitostí. Tato situace je překážkou výzkumu, vývoje i inovací a podílí se rovněž na snižování konkurenceschopnosti Evropy. Z toho důvodu potřebuje Evropa přijmout takové řešení, aby zlepšovatelé mohli chránit své vynálezy za přijatelných nákladů jediným patentem vztahujícím se na celé území EU a s minimálními náklady na překlad a nemuseli si platnost patentu nechat potvrzovat na národní úrovni, jak je tomu dosud.

V srpnu 2000 navrhla Evropská komise (EK) nařízení o patentu Společenství (podle Lisabonské smlouvy se na něj nyní odkazuje jako na patent EU). V prosinci 2009 členské státy EU jednomyslně schválily závěry o zlepšení patentového systému v Evropě. Schválený soubor opatření zahrnoval klíčové prvky nutné pro zavedení jednotného patentu EU, zřízení nového patentového soudu v EU (dále „evropský patentový soud"), ale neobsahoval ujednání ohledně překladů. Členské státy se však dohodly, že překlady týkající se patentu EU budou součástí samostatného nařízení. EK proto předložila začátkem července 2010 návrh týkající se ujednání o překladu u patentu EU (2010/0198(CNS)).

UJEDNÁNÍ OHLEDNĚ PŘEKLADŮ

Ujednání ohledně překladů patentu EU představila EK na začátku července 2010. Návrh vychází z úspěšného systému používání tří jazyků, který funguje v Evropském patentovém úřadě (EPO), a jeho přijetí by velmi výrazně snížilo stávající náklady na překlad. EK navrhuje, aby byly patenty EU posuzovány a udělovány v jednom z úředních jazyků úřadu EPO, tedy v angličtině, francouzštině nebo němčině. Udělený patent bude zveřejněn v daném jazyce a jeho znění bude právně závazné. Zveřejněny budou i překlady žádostí do dalších dvou úředních jazyků EPO. Žádosti představují tu část patentu, kde je definován předmět ochrany vynálezu. Žádné další překlady do jiných jazyků nebudou od majitele patentu vyžadovány, s výjimkou právního sporu týkajícího se patentu EU. V takovém případě může být od majitele patentu vyžádáno, aby na své vlastní náklady pořídil další překlady. Majitel patentu tak bude třeba muset dodat kopii patentu v jazyce osoby, která údajně patent porušila, nebo v jazyce, v němž probíhá soudní řízení, pokud je tento jazyk odlišný od jazyku patentu.

Návrh EK rovněž obsahuje doprovodná opatření, která je třeba schválit, aby byl patentový systém vynálezcům přístupnější. Zaprvé by měly být k dispozici vysoce kvalitní strojové překlady patentů EU do všech úředních jazyků EU. Vynálezci v Evropě tak budou mít lepší přístup k technickým údajům o patentech ve svém rodném jazyce. Kromě toho budou mít vynálezci možnost podávat žádosti ve svém jazyce, aby se usnadnil přístup k patentu EU i pro žadatele ze zemí EU, kde angličtina, francouzština ani němčina nepatří mezi úřední jazyky. Žadatel bude mít nárok na uhrazení nákladů na překlad do jazyka řízení v úřadu EPO, který si vybere při podávání žádosti. Ujednání ohledně překladů patentů EU jsou součástí návrhu nařízení Rady o ujednáních o překladu pro patent Evropské unie, který je datován k 30. 6. 2010.

NOVÝ PATENTOVÝ SOUD V EU (EUROPEAN PATENT COURT)

Současný systém soudních řízení existujících v důsledku porušení evropského patentu je velmi náročný. V případě sporu o porušení evropského patentu musí být vedeno soudní řízení ve všech zemích, kde je evropský patent validován. To vede k vysokým nákladům a právní nejistotě související s rozdílným rozhodováním soudů v jednotlivých zemích. Navrhovaný nový evropský patentový soud by měl, podle návrhu Evropské komise, mít příslušnost k rozhodování sporů z porušení evropských patentů a také patentů EU.

Evropský patentový soud by měl být založen na základě mezinárodní smlouvy, jejímiž smluvními stranami by měly být EU, členské státy EU a další smluvní strany EPC. Je ale diskutabilní, jestli taková mezinárodní smlouva bude v souladu se zakládajícími smlouvami EU. Proto se Rada obrátila na Soudní dvůr EU s otázkou posouzení kompatibility. Stanovisko Soudního dvora EU týkající se slučitelnosti návrhu výše uvedené mezinárodní smlouvy se zakládajícími smlouvami EU se očekává letos.

V současné době již bylo zveřejněno stanovisko generální advokátky Soudního dvora EU, která se vyjádřila, že vytvoření soudu podle současného návrhu, který stanoví, že jednacími jazyky v soudních řízeních před evropským patentovým soudem by byly angličtina, němčina a francouzština, je v rozporu se zakládajícími smlouvami EU. Generální advokátka Soudního dvora EU dovodila, že by to vedlo k jazykové diskriminaci. Definitivní rozhodnutí Soudního dvora EU, které bude vydáno na základě dotazu Rady, zda podoba navrhovaného evropského patentového soudu je v souladu se zakládajícími smlouvami EU, se může od závěrů generální advokátky odchýlit. Vyjádření generální advokátky Soudního dvora EU nicméně představuje ohrožení jednoho z významných cílů v současnosti probíhajícího belgického předsednictví – dosáhnout pokroku v otázce jednotného patentu EU a s tím souvisejícího jednotného evropského patentového soudu.

JANA VAŇOVÁ,
TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,
VANOVAJ@TC.CZ

JRC posiluje svou roli v ERA – Strategie 2010 - 2020

Společné výzkumné centrum EK (Joint Research Centre, JRC) stanovilo na základě rozsáhlých interních i externích konzultací, za přispění 12 expertních pracovních skupin, novou vizi a strategii pro období 2010 až 2020 (JRC Strategy 2010-2020). Tato strategie určuje nové cíle JRC, které zohledňují potřebu EU reagovat na proměňující se výzvy ekonomiky a společnosti. JRC je jedním z generálních ředitelství Evropské komise a sestává ze sedmi výzkumných institutů, které se nacházejí celkem v pěti zemích EU. Ředitelství JRC je umístěno v Bruselu. Celkový počet zaměstnanců dosahuje téměř 2 800 a roční rozpočet činí přibližně 350 mil. €.

Základním posláním JRC je poskytování vědecko-technické podpory pro rozvoj a uskutečňování politik EU a související politicko-rozhodovací procesy. JRC pracuje nezávisle na národních zájmech nebo zájmech soukromých subjektů a jeho klienty jsou zejména jednotlivá ředitelství EK, v jejichž kompetenci je příprava, uplatňování a hodnocení výsledků a dopadů evropských politik. JRC poskytuje také vědecko-technickou podporu dalším evropským institucím včetně Evropského parlamentu a v jisté míře i členským zemím EU.

Nově zformulovaná strategie JRC přispěje zejména k plnění cílů Strategie Evropa 2020, která je základním dokumentem EK stanovujícím cíle a opatření pro zajištění dalšího směřování EU k rozvoji udržitelné ekonomiky, zvýšení zaměstnanosti, produktivity a sociální soudržnosti. Důležitým předpokladem pro dosažení těchto cílů je také posílení společného Evropského výzkumného prostoru, jehož je JRC integrální součástí. Výsledky práce JRC budou sloužit pro kvalifikovaná politická rozhodnutí, která je potřebné podpořit vědecky podloženými fakty a argumenty. JRC stanovilo 7 tematických oblastí, ve kterých bude rozvíjet výzkumné aktivity na podporu rozvoje politik:

(1) Směřování k otevřené a konkurenceschopné ekonomice – v této prioritě podpoří JRC cíle strategie Evropa 2020 v oblasti mikro- i makroekonomické, strukturálních reformách, otázkách zaměstnanosti, vzdělávání, digitalizace, výzkumu a inovací. V prioritě **(2) Rozvoj nízkouhlíkové společnosti** JRC přispěje k rozvoji čistších produkčních technologií a uplatnění takových technologií a opatření v energetice a dopravě, které podpoří přechod EU na nízkouhlíkovou společnost. Aktivity JRC v tématu **(3) Udržitelné řízení přírodních zdrojů** se soustředí na udržitelné řízení a využití strategických zdrojů, zejména potravin, vody, vzduchu, nerostných surovin, energie a půdy. Pro **(4) Bezpečnost potravin a spotřebních produktů** přispěje JRC k rozvoji evropské legislativy týkající se bezpečnosti potravin a krmiv a spotřebních produktů. **(5) Jaderná energetika a bezpečnost** – zde JRC poskytne nezávislé a spolehlivé vědecké a technologické posouzení bezpečnosti současné i budoucí generace jaderných reaktorů a jaderných technologií. V tématu **(6) Bezpečnost a zvládnutí krizových situací** bude JRC rozvíjet nové technologické postupy, které zajistí bezpečnost občanů, včetně řešení krizových situací (např. povodně, požáry, zemětřesení atd.). JRC bude i nadále plnit a rozvíjet svou roli klíčové organizace pro standardy v tématu **(7) Referenční materiály a měření.**

JRC bude při plnění svého poslání preferovat programově a cílově orientovaný přístup, vytyčené tematické oblasti nemohou být pojímány izolovaně a z úzce sektorového úhlu pohledu, ale komplexně, v širokých vzájemných souvislostech. Stanovené úkoly budou řešit multidisciplinární týmy tvořené odborníky s expertizou v různých tematických oblastech. Náležitou pozornost bude JRC věnovat také nově se objevujícím a hraničním oblastem výzkumu.

JRC se v nastávajícím období soustředí zejména na rozvoj a posílení vlastních kompetencí pro ekonomický a socioekonomický výzkum a jejich užší propojení s přírodními a technickými vědami. Zvýšený důraz bude kladen na tvorbu ekonomických a politických analýz a studií, které hodnotí dopady ekonomických a politických opatření na společnost. Dosavadní činnost JRC, zaměřená zejména na řešení výzkumných potřeb a plnění požadavků klientů JRC, bude ještě ve větší míře doplněna aktivitami zacílenými na přípravu výhledových strategických studií a rozvojových scénářů a na monitorování nových vědeckých, technologických nebo politických oblastí, které mají význam pro klienty JRC.

JRC se také více zapojí do spolupráce s výzkumnými infrastrukturami, které jsou součástí ESFRI (European Strategic Forum for Research Infrastructures). Počítá se také, kde to bude možné, s větším otevřením informačních databází budovaných v JRC dalším výzkumným institucím a průmyslovým partnerům. JRC při plnění úkolů úzce spolupracuje v mnoha expertních sítích s řadou výzkumných pracovišť v členských státech EU i ve třetích zemích. Významnou úlohou JRC je také školení expertů, zejména mladých začínajících výzkumníků, v oblastech odborné kompetence JRC. Tato školení probíhají jak formou workshopů, tak i formou krátkodobých i delších pracovních pobytů v institutech JRC. Nabídky jsou průběžně uveřejňovány na webových stránkách JRC: *http://ec.europa.eu/dgs/jrc/*

NAĎA KONÍČKOVÁ,
TECHNOLOGICKÉ CENTRUM AV ČR,
KONICKOVA@TC.CZ

(dokončeni ze strany 2)

Schröder: Musím říct, že existují velké rozdíly mezi většinou evropských zemí, zejména mluvíme-li o struktuře výzkumu. Např. já hodně spolupracuji s Francií. Už mezi Francií a Německem je velký rozdíl. Ve Francii je CNRS, což je jistý druh akademie věd v rámci univerzit, v Německu funguje Max-Planck-Institut, který univerzitám konkuruje. Tady v ČR má velmi silnou pozici Akademie věd a výzkum na univerzitách je dosti slabý. Osobně si myslím, že to je škoda, Akademie věd ČR pokrývá na zemi velikosti ČR příliš široké spektrum témat a oblastí VaV.

Co se týče porovnání staré členské státy EU vs. nové, jsem Němec, velkou část své kariéry jsem působil v Německu, znal jsem východoněmecký systém, takže jsem po příchodu do České republiky nebyl až tak překvapený. Hlavní specifikum ČR vidím, jak jsem již řekl, v silné pozici Akademie věd ČR. Co v ČR ze své pozice v rámci Akademie věd velmi postrádám, je výuka na univerzitě. Vzhledem k jistému napětí mezi AV ČR a univerzitami není jednoduché získat úvazek na výuku. A učil bych rád, baví mě to. Problém je také to, že nemohu učit v češtině, takže sice přednáším, ale ve volně volitelných kurzech, o které obvykle není zájem.

ECHO: Na co je zaměřen váš projekt? Co ho dělá originálním, průlomovým, inovativním?

Schröder: Projekt se pokouší propojit hmotnostní spektometrii probíhající v extrémních podmínkách (ultravysoké vakuum, reakce jednotlivých molekul) s reálnou chemií, která probíhá v reálných podmínkách. Stávající studie samozřejmě nepopírají tyto rozdíly, ale nesnaží se je překlenout. Poskytují tak hluboký náhled do jednotlivých kroků chemických reakcí, avšak ty mají často velmi omezený význam pro celkový vhled do skutečně probíhajících procesů. Proto ani důkladnou znalost získanou o mechanismech probíhajících reakcí často nelze použít ke zlepšení skutečných chemických přeměn. Tato problematika se běžně označuje jako „tlaková mezera“. Překonat ji je cílem projektu HORIZOMS - Nové horizonty v hmotnostní spektrometrii (New Horizons in Mass Spectrometry).

ECHO: Jak hodnotíte proces podání žádosti o projekt a proces hodnocení? Jaký máte názor na toto grantové schéma? Jaké možnosti vám grant ERC nabízí?

Schröder: Mnoho lidí si stěžuje na různé grantové systémy. Já si nestěžuji, já věci dělám. EPSS (*Electronic Proposal Submission Service*) má svá pravidla, ale pokud chcete, naučíte se je za pár dní a pak už systém jen užíváte. Jediný problém, se kterým jsem se setkal, byl naprostý kolaps systému před uzávěrkou výzvy, i když webová stránka systému EPSS před možnými komplikacemi jasně varuje. Proces hodnocení je podle mého názoru tvrdý, čelíte silné konkurenci, je ale férový.

Grant mi nabízí velké možnosti. Především je to nezanedbatelné renomé, obrovská volnost nezávisle realizovat hraniční výzkum podle svých představ, financování je dlouhodobé (granty jsou udělovány na 5 let) a pokrývá veškeré náklady projektu, zejména umožňuje nákup drahých přístrojů a zařízení.

ECHO: Nyní je to více než rok od doby, kdy jste začal projekt realizovat. Jaké jsou vaše první výsledky?

Schröder: Máme výsledky vědeckého charakteru a už 20 publikovaných příspěvků. Např. jsme realizovali projekt zaměřený na reakce s palladiem jako katalyzátorem, kdy jsme ukázali, že stejný proces, jaký probíhá v roztoku, také probíhá v hmotnostním spektrometru a taktéž ve vzorkovacím rozhraní. Podle toho jsme příspěvek nazvali "From Solution to the Gas Phase, Back Again and In-Between" (Agrawal et al, Chem. Asian J. 2010, 5, 1667.). Kromě toho jsme poprvé dokázali stanovit kvantitativní vztah mezi hmotnostními spektry v elektrospreji a vlastnostmi roztoku (Tsierkezos et al. Inorg. Chem. 2009, 48, 6287.). Jedná se o specializované vědecké práce, které ale ukazují, že koncepce navrženého projektu je realistická, a je tak důležitým východiskem pro naše další studie.

ECHO: Jaký vědecký dopad váš projekt může mít?

Schröder: Děláme základní výzkum a krátkodobé výsledky projektu ovlivní pouze úzce specializovanou vědeckou komunitu chemiků zabývajících se plynnou fází. Jako spin-off však spolupracujeme s mnoha vědci v ČR a v zahraničí a náš výzkum často velmi užitečně doplňuje jejich výzkum, zaměřený na různé oblasti chemie (zejména na katalýzu).
Dlouhodobě naše výsledky mohou změnit pohled na chemické reakce, optimalizovat je, nahradit lidi stroji, zlevnit produkci chemických reakcí, zjednodušit podmínky jejich vzniku a zkrátit proces jejich trvání a v neposlední řadě také ušetřit peníze i prostředky.

ECHO: Česká republika, obdobně jako ostatní nové členské státy, není v této oblasti 7. RP příliš úspěšná. V čem vidíte možné příčiny?

Schröder: Počet žádostí podle mého názoru není až tak nízký, myslím si ale, že by bylo vhodné nabídnout žadatelům více podpory při podávání žádostí o ERC granty, zejména po formální stránce, rozšířit a zkvalitnit poradenské služby tak, aby byly dostupné všem zájemcům a potenciálním žadatelům.
Navíc příležitosti pro mladé vědce začít vlastní nezávislou kariéru nejsou v ČR ideální. Je potřeba více motivovat mladé výzkumné pracovníky, aby se nebáli realizovat vlastní výzkumnou kariéru. Musíte mít samostatné publikace, bez podílu školitele. Mladí výzkumní pracovníci, kteří u svého školitele zůstávají delší dobu a nestřídají místa svého vědecko-výzkumného působení či nezmění po získání Ph.D. téma výzkumu, nemají v této soutěži šanci.

ECHO: V současné době je otevřená výzva pro podávání žádostí o ERC granty pro začínající (nezávislé) výzkumné pracovníky (“ERC Starting Grants”). Co byste doporučil žadatelům?

Schröder: Nezbývá, než se důkladně seznámit s návody pro žadatele a pravidly pro podání žádosti, je důležité sledovat, kdo grant získal v posledních letech. Naprosto podstatné ale je, že musíte přijít s novou, inovativní, revoluční myšlenkou, která není pouhým pokračováním vašich předchozích úspěchů. U projektů, které sice přinášejí velký zisk, ale za poměrně vysokého rizika (tzv. *„high-risk/ high-gain projects“*), je nutné mít jasně definované cíle a strategii pro případ neúspěchu.
Co se týče ERC grantů pro začínající (nezávislé) výzkumné pracovníky, řekl bych, že v ČR je řada “ztracených kariér”, resp. propásnutých příležitostí. Mladí výzkumní pracovníci zůstávají příliš dlouho u svých školitelů, často absolvují svůj postdoktorský pobyt u českého profesora v zahraničí, kterého už znají, a poté se vrátí zpět do Česka. To není nezávislá kariéra, kterou podporuje ERC. Je nutné být mobilní a inovativní, tedy získávat zkušenosti z více pracovišť a měnit témata, oblasti výzkumu – mezi získáním titulu opravňujícím ke studiu v doktorském studijním programu, Ph.D. a výzkumem po získání Ph.D. musí být alespoň jedna změna v tématu, osobě školitele, kariéře. Pokud budete pokračovat tématem svého Ph.D. školitele, pak nemáte šanci.

Za ECHO se ptala PETRA PERUTKOVÁ

ROZHOVOR S H. NOWOTNY O EVROPSKÉ VÝZKUMNÉ RADĚ

ECHO: Jste prezidentkou Evropské výzkumné rady (ERC) a předsedkyní Vědecké rady. Jste emeritní profesorkou Sociálních studií vědy (Social Studies of Science) ve švýcarském technologickém institutu ETH Curych a předsedkyní Vědecké rady Vídeňské univerzity. Jste bývalou profesorkou na Vídeňské univerzitě a místopředsedkyní Řídicí rady Univerzity v Göttingenu. Kým ještě je Helga Nowotny?

Nowotny: Mám tendenci pokládat se za socioložku vědy, která prostřednictvím své celoživotní profesní angažovanosti ve zkoumání toho, jak věda a vědní systémy fungují, je schopná přispívat k pokračujícím snahám učinit Evropu opět nejatraktivnějším místem pro vědecký výzkum.

ECHO: Po pouhých třech letech existence je ERC pokládána za jednu z nejúspěšnějších iniciativ 7. rámcového programu EU. Co pokládáte za největší dosavadní úspěch a v čem vidíte největší výzvy do budoucnosti?

Nowotny: Největším úspěchem je skutečnost, že ERC se z vize sama proměnila v realitu – a funguje. Ještě není dostatečně doceněno, jakým nesmírným krokem vpřed je tato nejinovativnější část 7. RP pro zavedení Evropského výzkumného prostoru. Od samého založení ERC jsem zvlášť hrdá na neuvěřitelně hladký průběh posuzování projektů hodnotícími panely a výběr projektů doporučených k financování

Hodnocení se zakládá na skutečně mezinárodně pojatém systému peer review, jaký je v současnosti dostupný, a na vynikající pověsti, kterou si ERC vysloužila během velmi krátkého období v evropské i globální vědeckovýzkumné obci. Byla to tvrdá práce a nebyla by možná bez podpory mnoha osob z akademické obce, evropských finančních agentur a rovněž evropských politických institucí.

Největší výzva, které ERC čelí, je udržet si své dobré fungování a svou výtečnou pověst. Toho lze dosáhnout pouze neustálým zlepšováním a profesionálním výkonem na nejvyšší úrovni; takže to rozhodujícím způsobem souvisí s budoucí organizací ERC. Přes veškeré naše úspěchy je jasné, že model používaný/aplikovaný pro všechny, podle něhož ERC v současnosti funguje, neposkytuje dostatečnou pružnost potřebnou pro její budoucí vývoj. Potřebujeme tudíž jinou strukturu řízení, která bude lépe vyhovovat jedinečnému poslání ERC. Budeme též potřebovat vyšší rozpočet, abychom vyhověli skutečným požadavkům evropského mezního badatelského výzkumu a zabezpečili dosavadní investice. Jinými slovy, potřebujeme udržitelnost a silnou administrativní strukturu na trvalém základě.

ECHO: S jakým problémem se ERC v současnosti vyrovnává? Je dosud „novorozeně“, které trápí „dětské nemoci“, zvlášť pokud jde o finanční a správní rámec EU, podle něhož ERC a její výkonná agentura fungují? Jak vidíte ERC v budoucnosti?

Nowotny: Bylo několik takových „dětských nemocí“, jak tomu říkáte, a střednědobé hodnocení jasně poukázalo na změny, kterých je naléhavě zapotřebí. Obecně vzato jsme však dosáhli významného pokroku také v oblasti administrativy a všechno teď funguje mnohem plynuleji. Samozřejmě, vždycky je prostor pro zlepšování, zvlášť pokud jde o administrativní část ERC, kde jsme vázáni pravidly Komise. Tato pravidla nebyla koncipována pro mezní badatelský výzkum, ale platí pro něj úplně stejně. Já pevně věřím, že v 8. RP se ERC stane mnohem autonomnějším orgánem.

ECHO: V současnosti existují dvě schémata financování. Uvažuje ERC o třetím grantovém schématu?

Nowotny: V současnosti projednává Vědecká rada otázku vypracování nových schémat pro další podporu Evropského výzkumného prostoru. Jednání je dosud v samotných počátcích. Vzhledem ke skutečnosti, že se v následujících letech bude náš rozpočet zvyšovat, zavedeme s největší pravděpodobností třetí způsob financování v roce 2012.

ECHO: Mezi členskými státy jsou významné rozdíly v úspěšnosti, zejména mezi starými a novými členskými zeměmi. Kde vidíte hlavní příčinu těchto rozdílů a jak by se podle vás měl tento problém řešit?

Nowotny: Toto je velmi složitá otázka. Naše údaje poukazují na jasnou souvztažnost mezi počtem grantů ERC v dané zemi a celkovými výdaji na výzkum a vývoj. To znamená, že pokud daná země zůstává v investování do výzkumu pod kritickým prahem, nejsou její hostitelské instituce konkurenceschopné. Bylo by tudíž velmi důležité, aby si nové členské státy stanovily jako cíl investování alespoň do jedné výzkumné instituce, infrastruktury nebo univerzity, která je skutečně excelentní a tudíž konkurenceschopná. Strukturální fondy EU mohou a měly by být využity k dosažení tohoto cíle, který je zcela realistický. Takové ostrůvky excelence, založené na současném vědeckém potenciálu, by se potom také mohly stát silou přitahující mladé výzkumníky a motivací pro to, aby se vraceli.

Na úrovni hostitelských institucí, především univerzit, je třeba být si mnohem silněji vědomi nutnosti poskytovat vynikajícím výzkumníkům adekvátní prostředí. To se netýká pouze institucionálního učení, tj. napodobování úspěšných institucí, ale také to znamená naučit se být kreativnější v nalézání nových způsobů nezávislého začleňování vědeckého výzkumu. V nových členských zemích existuje několik příkladů takových úspěšných institucí. Tyto instituce nenapodobily jednoduše, co existovalo jinde, ale dokázaly navázat a jako základ zabudovat prvky, které jsou specifické a v souladu s jejich konkrétním akademickým systémem.

Je tedy rozhodně důležité, aby výzkumné instituce v nových členských zemích dostaly dostatečnou finanční podporu, ale potřebují také důvěru ve smyslu posílení jejich nezávislosti. Je možné, že vlády po roce 1989 nekladly na restrukturalizaci a reformu svých národních systémů dostatečný důraz, protože se jiné priority zdály důležitější. Avšak nyní je nejvyšší čas investovat do výzkumu a inovací jako prostředku, který formuje budoucnost země.

ECHO: Je vysoký převis zájmu o program Myšlenky. Jaký je váš názor na vliv, který ERC měla na národní systémy, jež projevily důvěru v hodnotící systém ERC a návazně zavedly vlastní národní podpůrná schémata pro ty návrhy projektů, které sice byly úspěšné, avšak nedostalo se jim financování?

Nowotny: Myslím, že to je velmi pozitivní. Musíme mít na paměti, že v mnoha národních systémech se hodnocení projektů základního výzkumu nezakládá vždy pouze na kritériu excelence. Stále ještě není ve všech systémech běžné provádět hodnocení na základě mezinárodní expertizy. ERC se rozhodně nesnaží vyřadit národní poskytovatele finančních prostředků; zcela naopak: Čím větší je různorodost finančních příležitostí, tím lépe pro evropský výzkum a výzkumníky. Ale přece jen, pokud jde o velkorysost grantů a celkový rozpočet, ERC rozhodně udává tón. Myslím, že je důležité být si toho vědomi, a moci tudíž pracovat na dosažení sdílených standardů profesionality. Vědecká rada je v pravidelném kontaktu se svými národními protějšky, abychom tak předcházeli nedorozuměním a diskutovali o dalším vývoji, který bude pro evropskou výzkumnou scénu příznivý.

ECHO: V probíhajícím procesu zjednodušování zvažuje EK zavedení systému hodnocení založeného na výsledcích („result-based system“). Dal by se takový systém podle vašeho názoru aplikovat také na „mezní badatelský výzkum“?

Nowotny: Ne. Jak už sám název říká, mezní výzkum probíhá na hranicích dosud neznámého. U takového výzkumu nejsou výsledky známy. To je riziko, které na sebe musíme vzít. Bylo by kontraproduktivní zavést tady systém, který by se zakládal na anticipaci výsledků. Osobně nevidím, jak by to mohlo souviset se „zjednodušením“. Domnívám se však, že je nezbytné investovat do těch vynálezů, které z projektů mezního výzkumu vyplynou, včetně nových výzkumných technologií, které takto vzniknou, aby se otestoval jejich potenciál uplatnění na trhu. Proto ERC v současné době zavádí možnost financovat tzv. „zkoušku konceptu“ (“Proof-Of-Concept”), což poskytne další finance pro úspěšné držitele grantů ERC, aby se zjistilo, zda má daný nápad v krátké době nějaký tržní potenciál. Přispěje to ke stanovení životaschopnosti, k ochraně duševního vlastnictví a umožní napojení na pozdější fázi financování.

Děkujeme za rozhovor.

Za ECHO se ptala **PETRA PERUTKOVÁ**